

Régen: tanyavilág — most: hét központi település

Elkészült Mohács-sziget telepítési és rendezési terve

(Mikolcs László rajza)

Hírt adtunk már arról, hogy elkészült az árvízszűrt terület telepítési, rendezési, beépítési terve. Mohács-szigeten a tanyarendszer helyett központi településeket hoznak létre. Mit jelentenek ezek a kifejezések, fogalmak »hétköznap« nyelven?

Ezt kutatjuk a Városrendezési Tervező Vállalatnál. Gyúrfás Iván igazgató szobájában az asztalon nagyméretű helyszínrajzi térkép fekszik Margitta-szigetről. Hivatalosan ez a neve a szigetnek. Piros, sárga, barna foltokkal, fekete nyilakkal, vörös karikákkal, lila keresztelőkkel, rengeteg számadattal, műszaki jelekkel, bejegyzéssel látták el készítőit. Ez a térkép a VÁROSTERV egyik nevezetessége. Egyrészt azért, mert közvetlenül az árvíz után a rajta szereplő összes adatokkal együtt hihetetlenül rövid idő alatt készítették. De még inkább azért híres, mert ez a térkép a sziget jövődjének nyitott könyve.

Felelősség 10.000 ember sorsáért

Farkas Tibor építésmérnök tizenkéttagú csoportjával készítette március 26-tól április 7-ig Mohács-sziget telepítési térképét, benépesítette a fehér papírt színes foltokkal, sok-sok adattal, mindenféle műszaki jellel. Az árvíz után ok voltak az első, akik gumicszámában fáradhatatlanul járták a 240 négyzetkilométer területű szigetet, keresték a leendő községek helyét, kutatták a magasabb fekvő területeket. Olykor méter magas vízben tört előre a gépkocsijuk és a víz ellen úgy védekeztek, hogy a motor kipufogó csővére gumitömítést szereltek, hogy a motor ne álljon le, mert minden perc drága volt.

Nem tartja számon senki: hány órát dolgoztak Mohács-sziget új életének mérnökei éjjel-nappal a helyszínen, hogy a telepítési terv minél jobb legyen a mohács-szigeti lakosoknak, maguk is régen elfeledték már, hány kilométer utaztak a 36 kilométer hosszú szigeten mindenféle irányban, dűlőúton, szántóföldön, keresztül-kasul.

Tízezer ember, tízezer mohács-szigeti lakos jövője nyugodott vállukon. A rengeteg összegyűjtött adatból kellett elkészíteniük a telepítési tervet, hogy az árvízről megsebzett emberek a legrövidebb idő alatt, a legjobb helyen felépíthessék hajlékaikat.

Mohács-sziget 10 000 lakosa eddig elsórt tanyákon élt. A Duna mentén egy darab Tiszántúli volt ez a terület, egymástól fél- és kétkilométeres távolságban épített tanyákkal, ahol a mai élet sok követelménye nem volt meg.

A tervezők látták a jelent, a pusztulást, de látták a terü-

let jövődjét is, mert a tervezők az az emberfajta, mely néhány évet mindig előbbre néz. A tervezők látják a falu életét egy évtizednyi távolban, az új falut ellátva az egészség, a kultúra, a több kényelem eszközeivel, amelyek nélkül a falu népe már nem nevezheti az életet életnek.

Mi a művelési sugár

Tanyavilág helyett törpefalvakat létrehozni Mohács-szigeten — ez a gondolat merült fel az árvíz eltakarodása után. Jó lakóházakat, egészséges ivóvizet, iskolát, óvodát, egészség-házat, utat, boltokat kell adni a lakosságnak. Az új települések helyét lehetőleg a magasabb fekvő helyeken kell kijelölni. A művelési sugarak ne legyenek hosszúak, vagyis a sziget dolgozó parasztja lakóhelyétől a földjére ne gyalogoljon többet 3—4 kilométert. Mennyi legyen egy-egy település lélekszáma? A szaporodás ütemét figyelembe véve kell kialakítani a lakóhelyet, a házhelyeket, kijelölni a községek terjeszkedési irányát stb. Ezek a feladatok nehezítették a tervezőket, rajzolókat, amikor a rengeteg helyszíni adatot összegyűjtve Budapesten, 200 kilométerre Mohács-tól formálták az új Mohács-sziget sorsát, jövődjét.

Számóc helyett Új Mohács

Ma az országban kevés olyan térkép található, amelyen Új Mohács szerepel. Ez a Számóc nevű, Mohács városával szemben fekvő település új neve. A VÁROSTERV térképén fekete nyilak csomópontjában fekszik a leendő új község. A nyilak és a felettük levő számok azt jelzik, hogy a környékről: Paprétről, Sárosról, Ordásról, Csatáról, Élesdről, Kandárol hány lakos települ le az új községben. Új Mohácsra 300 házhelyet jelöltek ki az új lakosoknak a legjobb területen.

Új Mohácsra kívül a nagyobb települések közé tartozik még: Dunafalva 530 házzal, ahova Agaserdőről, Leneskertről, Csanádkertről, a Papkerti erdőből irányítják a lakosságot. Homorúdon 330 házhelyet jelöltek ki egyelőre.

A kisebb települések közé tartozik: Sárhát 150 házhellyel. Ezt a települést a sárhát iskolá környékén jelölték ki. Itt a művelési sugár aránylag a legkisebb: a dolgozó parasztok 2,5—3 kilométerre laknak földjüktől.

Karapancsát, ezt a Hercegszántótól nyugatra fekvő helyet, 70 házhellyel tüntették fel a térképen. Különböző aróiról is nevezetes, hogy itt soha nem volt település, de hamarosan lesz majd iskolája, óvodája, népboltja, közigazgatási kiemeltsége is, akár a többi nagyobb helynek.

Hodunán 70, Nagyteleken 70—100 házhelyet jelöltek ki a térképen.

Piros karikák, sárga vonalak

Piros karikák is elég sűrűn szerepelnek a telepítési térképen. Ezek a termelőszövet-

kezetek üzemi központjai: néhány gazdasági épület és a személyzet számára lakás.

Az új utakat sárga vonalak jelzik. A nagy szigeten eddig mindössze egy műút volt, Mohácsot kötötte össze Nagybaracskaival. Most Homorúdot is bekapcsolják az úthálózatba, ez az út most készül, de Mohácsot Hercegszántóval, Homorúdot Sárhátal északi irányban, Dunafalvát Szeremlétől, Nagybaracskaival is úti köti majd össze. A jövőben Dunafalvát Nagybaracskaival Hercegszántóval kisvasút köti majd össze és így módon a sziget Hercegszántó érintésével bekapcsolódik majd az országos nagyvasúti hálózatba.

A tervek készítése sokrétű feladatot, nagy munkát adott a Városépítési Tervező Vállalatnál Farkas Tibor építésmérnöknek, Csillag József, Peregi Tamás mérnöknek, Fónay Ernő, Fodor József technikusoknak, a női műszaki rajzolóknak és a munkában segédkező Építőművész Szövetség mesteriskolája hallgatóinak, akik Új Mohács tervezésében társadalmi munkát végeztek, továbbá a Műszaki Egyetem városépítési tanszéke dolgozóinak Perényi Imre professzor vezetésével, akik Homorúd községet tervezték meg szintén társadalmi munkában. Sok operatív segítséget adott a munka gyors elvégzéséhez Juhász Miklós, az Építésügyi Minisztérium főmérnöke.

A tervezők jó munkát végeztek, a telepítési tervet az illetékesek elfogadták és az építés már meg is kezdődött Mohács-szigeten.

Vig István

AZ ELNÖKHELYETTES

Mindig különös érzés fog el, ha szülővárosomban, Kisújszálláson járok. Most is, ahogy megyek a Széchenyi utcán, elfogultam nézegetem a régi, jól ismert épületeket: a volt ipartelepületet, amely most művelődés háza, a melegkútnál a Sarkadi-féle házat, amely most városi fürdő, a tűzoltóaktanyát, amelyben régen az uraság lakott, s akinél apám is, meg én is cselédeskedtünk. Mennyi változás néhány esztendő alatt! A csorbai tanyavilág népe most kisvasúton utazik a városba, a babóci határba kövesút vezet, a karcagi oldalon balról a Petőfi tisz új gazdasági épületeinek teteje piroslik, jobbról a Táncsics tisz hatalmas halastavának gátjai magasodnak.

Benyitok a tanácsházra. A lépcsőn felfelé haladva a kisváros egykori korlátlan ura, Gaál Kálmán polgármester jut eszembe, akiről az idősebb nemzedék tagjai mesélik, hogy reggelként a lakásától a hivatalig hintón hajtatott, s egyenruhás hajdú vité után a pipatőrümet. Az előszobájában is hajdú állott. Csak az juthatott be hozzá, akit a hajdú beengedett. Míg ezen töprengök, valaki barátságosan üdözlök. Megfordulok. István bácsi, azaz Mészáros István tanácselnök-helyettes áll előttem.

— Eppen magát kereselem — csillant fel a szemem.

— Most nincs időm — mondja sietve —, de gyere velem, ha ráérsz! Csak ide megyek a Csivagba... Az egyik tsz-ben valami állatbetegség ütötte fel a fejét, megnezem, mi a helyzet: hogyan látják el a beteg állatok gondozását, van-e elegendő gyógyszerük?

Néhány perc múlva egy könnyű kis féderes kocsin a csivagi határ rész felé kocogunk, miközben az elnökhelyettes a város, a tanács, a tsz-ek gondjairól, problémáiról beszél.

Ismerem jól

Mészáros Istvánt. Az apjának valamikor tizenhét hold földje volt a göröngyösi részen. A föld rossz minőségű, az alacsony terményárak miatt eladósodtak. A bank elvette tőlük a földet. István bátyám közműveltséget tanult, de soha nem vált verbéli iparos emberré, megmaradt annak, ami minden őse volt: parasztnak. Negyvenötben együtt kezdtek a helyi pártszervezetet építeni, s így nyíltan, kertelés nélkül beszél minden problémáról.

Ötvenkettő óta — egy esztendői megszakítással — elnökhelyettes. A VB tagjai között felosztották az egyes területek munkájának irányítását, ellenőrzését. Ohozza a mezőgazdasági, a begyűjtési és az egészségügyi osztály tartozik. Tekintve, hogy Kisújszállás termelőszövetkezeti város, a munka nagy része mezőgazdasági jellegű.

— Miért szakadt meg egy esztendőig az elnökhelyettes-sége? — kérdelem.

Kesernyően elmosolyodik: »Opportunistának lettem!«

S elmondja, hogy a felszabadulás óta a város életében az 1952-es esztendő volt a legnehezebb. Az akkori begyűjtési rendszer elviselhetetlen terheket rótt a termelőszövetkezetekre. Hogy teljesíteni tudják a rendelkezésre előírt tartozásaikat, gabona- és takarmánytermésük jelentős részét be kellett adniuk az államnak. A tsz-tagok munkáegységeikre mindössze 70—80 deka búzát kaptak. A boltok előtt egész nap hosszú sorokban álltak kenyérért az elkecsereedett emberek és senki nem

akart dolgozni. Takarmány sem volt, a közös jószágállomány egyre pusztult.

Mindezt csak tetézték a szoros törvénysértések: az egyszerű parasztok meghurocolása, bebörtönzése. A törvénysértők nem kímélték a termelőszövetkezetek vezetőit sem. Fésüs Antalt, az Ady tsz elnökét, egy fél évre börtönözték be csak azért, mert a vezetőség belegegyezésével az új kenyér ünnepe alkalmából rendezett közvacsorára négy birkaival többet vágott, mint amennyire a hatóságtól engedélyt kapott. Szőlősi Lukácsot, a Petőfi tsz közszerepében álló elnökét, csak nagy ügyvel-bajjal tudták a börtöntől megmeníteni, csupán azért, amiért a lucernamagot az előír határidőre nem csépelte el. Városszerte páni hangulat lett úrrá. Az emberek ilyeneket mondtak: »No, ezért törhetnétek magokat, hogy most egyik kommunista lecsukja a másik kommunistát.«

— Pirult az arcom a szégyentől — mondja Mészáros István —, s arra gondoltam: nem helyezek ezek a módszerek, tönkretesszük mindazt, amit eddig felépítettünk s elveszítjük a legdrágább kincsét, az egyszerű emberek bizalmát.

Aggodalmait felettesei előtt is őszintén feltárta. S mi volt a válasz? Lehordták mindenféle opportunistaának, azt mondták, hogy a tömegek uszályába került, az ÁVH-val fenyegették, végül leváltották.

1953 júniusában után került ismét vissza elnökhelyettesnek.

— Nekem volt igazam — derül fel az arca —, s igazságomban a XX. kongresszus határozata még inkább megerősített.

Hirtelen így folytatja:

— Most éppen azon munkálkodunk, hogy

elégtételt adjunk

az ártatlanul megbélyegzett, önértékükben megsértett egyszerű embereknek. Ezekben a napokban vizsgáljuk meg azoknak a dolgozó parasztoknak az ügyét, akiket igazságtalanul kuláknak bélyegeztünk, vagy akiket kulák-rokonság miatt váltartottunk magunktól. Sajnos, ilyen igen sok

van. Általános volt, hogy ha valakinek a sorsáról dönteni kellett, először is nem az ember, hanem az aranykoronát, a 25 holdat, vagy a rokoni kapcsolatokat néztük. Így fordulhatott elő, hogy eldobtunk magunktól olyan becsületes, dolgos parasztokat, mint P. Tóth Lajos vagy Nagy Sándor, akik már éveivel ezelőtt kérték, adjunk alkalmat nekik, hogy termelőszövetkezetben dolgozhassanak.

Mészáros István ezután arról beszél, hogy a helyes — de még csak kezdeti — intézkedések láttán az emberek máris jobbkedvűek, bizakodóbbak, s mind több azoknak a száma, akik a tanács vagy a termelőszövetkezeti gyűléseken fellépnek s nyílt

őszinte véleményt

mondanak. Vannak még persze mindig tartózkodóbb, óvatosabb emberek is, akik úgy vélekednek: »Ki tudja, hátha majd egyszer számon kérik, hol, mikor, ki mit mondott.« Az ilyeneket bátorítani kell, s ha látják, hogy bárban haladunk előre a szocialista demokrázizmus útján, bizalmatlanságuk előbb-utóbb feloldódik.

A XX. kongresszus, s az MDP Politikai Bizottsága legutóbbi beszámolójának szellemében hozott intézkedések máris nagyban növelték az emberek munkakedvét. A termelőszövetkezetekben csak szórányszámú forduló hiányzás, s Kisújszállás a tavaszi növényápolási munkában a megye termelőszövetkezeti városai között a második helyen áll. Igen jó a versenykészség is. Kisújszállás Turkevével áll párosversenyben, de versenyeznek egymással a termelőszövetkezetekben folyó munkákról tisznaponként érkező bejelentések, s ezeket a mezőgazdasági osztály főagronómusa, a statisztikus, s a tsz-ek agronómusai értékelik. Hogy milyen az érdeklődés a verseny iránt, azt leginkább az bizonyítja, hogy a sorrendről tisznaponként sokszorosított tájékoztatót kell kiadni. Ezek a tájékoztatók ott lógnak minden termelőszövetkezet falitábláján.

Lassan kérdezzük a csivagi részre. Mészáros István elsőnek ugrik le a kocsirol s siet az istálló felé... Már halom is a hangját: — Jónapot, emberek! Mi újság? Arra gondolok: íme, egy ember szülővárosomból, aki — amellet, hogy ma is ugyanolyan egyszerű, szerény, mint volt — néhány esztendő alatt a lakosság bizalmát bír, érzőszívű, világosan látó, igazi vezetővé növekedett!

Ari Kálmán

HOVÁ LETTÉL UGRI-BUGRI?

Irtá: Hans Fallada

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy kisfiú, akit Tamásnak hívtak. Ennek a fiúcskának a nagymamáék az első karácsonya alá egy fekete bársonykutyát tettek. Hosszú tüle kétoldalt lefogott, barna üvegcszeme hetykén nézett a világba, egyezőval a megszólalásig hasolított a szomszédék dakszlijára. Azaz, hogy mégsem, mert kerekében mozgott. Mivel a tengely nem a kerekék közepén volt, hanem oldalán, a fekete bársonyállat úgy ugri-bugráll, mintha lélekzakadva loholna a képzeltbeli nyuszit után. Biztos ezért keresztelte el apa a kutyust »Ugri-bugri«-nak, s amikor Tamás kicsit felcseperegett és már beszélni is megtanult, ő is jóváhagyta ezt a nevet. Nagyon szerette a kutyuskát, mindig a kezéigében tartotta, még lefekvéskor sem vált meg tőle. Szigorúan megkövetelte, hogy a szülőnek csak fiúknak köszönjenek jóéjszakát, hanem az Ugri-bugrinak is. Egzőzóval, igazi nagy szeretet kötötte össze őket.

Hogy, hogy nem. Tomi szülei új lakóhelyre költöztek: messzire — nagyon messzire. A kis Tamást a költözködés felfor-

dulása elől a jó Kunigunda nénihez helyezték biztonságba. Vele együtt perze Ugri-bugrit is, mert hogyan aludt volna el Tomi önlékül? Mikor aztán rendbejött minden, Kunigunda néni, Tomi és a kutyus felült a vonatra, s hármában elindultak az új otthon felé. Az állomáson ott várta őket apa. Tomit a viszontlátás olyan örömmel töltötte el, hogy nyílegyenes odarohant hozzá, zsupsz, át-bújt a lába között és úgy kucskuskált a tova-pöfögő vonat után.

Azután kéz a kézben elindultak az erdőn át a mamihoz, aki az új házacskában várta őket. Kunigunda néni egyszerre csak megtorpant, mintha gyökereket vert volna a lába: — Istenem, a vonaton felejtettük Ugri-bugrit!

Apa figyelmeztetően intgette a fejével és félhangon morogta:

— Pszt, esőndesen! Itt annyit új elmény vár a »nagy-ságos urra«, hogy majd elfelejti »öt«.

Tomi pedig most szölt egy árva szót sem, csak szaporán szedte lábcsakját a két fel-nőtt között, kíváncsian fűrkészte az égbenyúló, túlevélű

fákat. Aztán jött egy ól, benne kutyával, s végre ott állt a lépcső aljában a mami és ölelésre tárta karját. Egy széles ajtón át kimentek a tágas erkélyre és — nicsak — milyen hosszú-hosszú víz csillogott lent a lábuk alatt, ott meg az erdő sarkánál egy hajó füstlőgött és egy csónak, nem, két csónak, sok csónak ringott a folyón...

Lassan beesteledett és eljött az ideje, hogy az ifjú legényke ágyba kerüljön. Fáradtan és lelkendezve készülődött lefeküdni, a mami már be is emelte a rácsos ágyba, amikor egyszerre megszólalt:

— Ugri-bugri is jöjjön.

Apa komolyan válaszolt:

— Tamás, Ugri-bugri a me-sevasúton utazik és csak holnap érkezik meg.

A gyerek kérdőn vizsgálta szüleit, először nem szólt semmit, csak amikor a villanyt eloltották, akkor követelte sürgetőn:

— Ugri-bugri!

— Tamásnak most szépen aludnia kell — avatkozott szigorúan közbe a mami és az-zele kimentek, betették az ajtót. De kint lélegzetvi-szafojtva hallgatóztak. Kibálás vagy sírás nem hallatszott, néma csend honolt.

— Majd megnyugszik — vélekedett a mami. — Azért mégis jobb lenne, ha holnap

kimennél az állomásra és bejelentened az elvesztett tárgyaktól.

— Jó — egyezett bele a férje. — Bár nem hiszem, hogy sok értelme van. A vonat ugyanis Lengyelországba megy tovább és azok biztos nem fognak azzal bajlódni, hogy Ugri-bugrit keressék, vagy visszaküldjék.

Apa másnap délelőtt megtette a bejelentést. Aztán jött az ebéd utáni alvás — illetve nem jött semmilyen alvás.

— Ugri-bugrit kérem!

— Ugri-bugri nemsokára megérkezik.

— De most szeretném, Rög-tön!

— Tamás aludjon most!

És Tamás torkaszakadtából ordított, mérgelődött, kétségbeesetten jajveszékelt, csak éppen eludni nem akart. Este pontosan ugyanígy történt minden. Már nem törődött egy szemernyit sem az új házacskával és a nagy vízzel, sem a kerttel, a kutyáival és a rengeteg csónakkal. Egyre csak azt hajtogatta: Ugri-bugri, drága Ugri-bugri, hová lettél, hová bújtál? A buta fekete bársonykutyus sötét viharfelhőkön takarta el az eget, úgyhogy három nap múlva minden eltűnt mögötte.

— Nekem elegem van eb-ből, holnap elutazom Berlin-be és veszek egy másik Ugri-

Vennénk jól zárható golyós malmot
cca 100—200 l ürtartalommal, állvánnyal, meghajtóval, vagy anélkül
Ozolid Vállalat
Budapest, VI. Dessewffy u. 37
Tel.: 121-529